

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

ผลของโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะ มูลฝอยของพนักงานเก็บขยะ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ

The Effect of the Promotion Behavior Program for Accidental Prevention from Working among Garbage Collectors, Preakasamai Town Municipality, Samut Prakan Province

สินีนุช กุลศิริ*

Sineenut Kunsiri*

ธริสรา จิรเสถียรพร**

Tharisara Chirasatienpon**

พันธุ์หญิง ญัฐกฤตา ศิริโสภณ**

Major Nutthakritta Sirisophon**

*นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพและ
สุขศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*Master's Degree Student of Science (Health Promotion
and Health Education) Faculty of Education,
Kasetsart University

**ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

** Department of Physical Education

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

Faculty of Education, Kasetsart University

Received: May 1, 2021 | Revised: July 6, 2021 | Accepted: April 25, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยแบบกึ่งทดลองเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยของพนักงานเก็บขยะ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค และทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม ประชากร คือ พนักงานเก็บขยะและพนักงานขับเครื่องกลขนาดเบา จำนวน 46 คน โดยโปรแกรมประกอบด้วย 1) การสร้างการรับรู้ความรุนแรง และโอกาสเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานและ 2) การส่งเสริมให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติและการสนับสนุนทางสังคม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามก่อนการทดลอง ในสัปดาห์ที่ 1 และหลังการทดลองในสัปดาห์ที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการทดสอบด้วยสถิติ Paired Samples t-test ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน ทำให้พนักงานเก็บขยะมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลอง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรม ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้เป็นอย่างดี

ติดต่อผู้นิพนธ์: สินีนุช กุลศิริ

อีเมล: sineenut.k@ku.th

Abstract

The aim of quasi-experimental research was to study the result of the work-related accidental prevention behaviors program in garbage collectors, Preakasamai town municipality, Samut Prakan province using Roger's disease-preventing motivation theory application and the concept of social

support theory to promote accident prevention behaviors. The 46 populations were garbage collectors and light mechanical drivers. The research instruments included 1) creating the perception of violence and the probability of the risk of work-related accidents and 2) encouraging motivation and social support for work behaviors. The data were collected by questionnaire before the experiment in the first week and after implementation in the fifth week, analyzed by descriptive statistics and Paired Samples t-test. The results of this study showed that the average score of prevention behavior of samples after the experimental was higher than before significantly different at the statistical level. Therefore. It should be used as a guideline in organizing a health promotion program for accident promotion for working to encourage motivation to change behaviors and reduce work accidents as well.

Correspondence: Sineenut Kunsiri

E-mail: sineenut.k@ku.th

คำสำคัญ:

การส่งเสริม

พฤติกรรมป้องกันการอุบัติเหตุ

การทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย

พนักงานเก็บขยะ

Keywords:

Promotion

Behaviors for work accident prevention

Solid-waste collected working

Garbage collectors

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่สำคัญระดับโลก อันเนื่องจากจำนวนประชากร ที่มากยิ่งขึ้น รวมไปถึงคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งเป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำของมนุษย์ เนื่องมาจากความต้องการพื้นฐานต่อการอยู่รอดและการดำรงชีวิต อีกทั้งความต้องการความสะดวกสบาย ในด้านต่าง ๆ เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์ มีการพัฒนาการสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นอย่างก้าวกระโดด⁽¹⁾ ก่อให้เกิดการเพิ่มของปริมาณของขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและการใช้สอยหรือเรียกอีกอย่างว่า “ขยะ” ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ส่งผลต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน และสังคมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคและแมลง การสร้างมลภาวะของสิ่งแวดล้อม การทำให้บริเวณนั้นขาดความสวยงาม การเสี่ยงต่อเจ็บป่วยหรือเป็นโรคติดต่อ รวมถึงการก่อให้เกิดความรำคาญหรือส่งกลิ่นเหม็น⁽²⁾

จากปริมาณจำนวนขยะในแต่ละวันดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น จึงทำให้เกิดอาชีพที่สำคัญต่อการบริหารจัดการจำนวนขยะที่เกิดขึ้นอย่างมหาศาลนั้นก็คือ อาชีพพนักงานเก็บขยะ ซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งที่ต้องทำงานเกี่ยวข้องกับกองขยะ โดยนับตั้งแต่เก็บรวบรวมจนกระทั่งถึงการขนส่ง การกำจัดในแต่ละวันที่มีการสัมผัสกับขยะตลอดเวลา เริ่มตั้งแต่การคุ้ยเขี่ย ขูด ลากขยะมากองรวมกัน การเลือกเก็บขยะแต่ละประเภทลงในถุง การหาบหรือขนย้ายขยะไปกองรวมกัน รวมถึง การคัดแยกขยะจากกองขยะ ดังนั้นการทำงานที่ต้องสัมผัสกับขยะโดยตรงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ มีปัญหาสุขภาพ ได้แก่ อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ อาการระคายเคืองทางผิวหนัง มีผื่นคัน มีแผลพุพอง เป็นหนอง อาการระคายเคืองดวงตา แสบตา ตาแดง อาการระคายเคืองทางเดินหายใจ ทำให้ไอ จาม แสบมูก⁽³⁾ ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากพฤติกรรมการทำงาน

และการดูแลตนเองไม่เหมาะสม เช่น ไม่สวมอุปกรณ์ป้องกันตนเองขณะทำงานทุกครั้ง เช่น หน้ากากอนามัยปิดปากปิดจมูกหมวก ถุงมือ รองเท้าบู๊ต เสื้อแขนยาว กางเกงขายาว จึงทำให้เสี่ยงต่อการสัมผัสเชื้อโรค ฝุ่นละออง สารเคมี และเกิดอุบัติเหตุจากของแหลมคม ที่มดตำ รวมทั้งการทำงานด้วยความประมาทเร่งรีบ การกินอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ ส่งผลให้เกิดอาการท้องเสีย ปวดบิดท้อง การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา และเครื่องดื่มชูกำลังเป็นประจำ ในขณะที่ทำงานส่งผลกระทบด้านสุขภาพและการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นได้⁽²⁾

เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบโดยตรงในการเก็บขยะ กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่รับผิดชอบ จากข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะของพนักงานเก็บขยะ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า มีความถี่ ในการเกิดอุบัติเหตุจากการจัดเก็บขยะมูลฝอย อาทิ ถูกเหล็กและของมีคม/ ที่มด /ตำ และเศษแก้วบาด นอกจากนี้จากข้อมูลสถิติการเกิดอุบัติเหตุของเจ้าหน้าที่ใน ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 35 ราย พบว่า ของแหลมที่มดตำ ร้อยละ 78.4, ของมีคม/แก้วบาด ร้อยละ 88.2, มีอาการปวดหลังร้อยละ 61.2⁽⁴⁾ รวมถึงผลกระทบที่ก่อให้เกิดสุขภาพเจ็บป่วยเนื่องจากการสูดดมและได้สัมผัสขยะ ซึ่งการปฏิบัติงานดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพของพนักงานเก็บขยะ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม อันเป็นผลมาจากผลมาจากพฤติกรรมที่สามารถป้องกันได้ หากพนักงานเก็บขยะมีการดูแลตนเองที่ถูกต้องเหมาะสม แต่พนักงานเก็บขยะส่วนใหญ่ ไม่เห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพของตนเอง ทำให้เกิดอาการบาดเจ็บจากการทำงานอยู่เสมอ ส่งผลต่อสุขภาพอนามัยและประสิทธิภาพการทำงาน ด้วยเหตุผลที่กล่าวนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่พัฒนาประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค (Protection Motivation Theory) ของโรเจอร์⁽⁵⁾ จากแนวคิดในการสร้างแรงจูงใจมีพื้นฐานของการกระตุ้น ให้เกิดความกลัว ซึ่งจะเป็นการโน้มน้าวจิตใจให้เกิดการปฏิบัติพฤติกรรมโดยการรับรู้ในความรู้แรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ร่วมกับการสร้างการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ทำให้เกิดการรับรู้ต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมในการป้องกันการเกิดการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย มาประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสุขภาพ แต่ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค (Protection Motivation Theory) ของโรเจอร์⁽⁵⁾ เน้นระดับบุคคลเป็นหลัก ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคม มาประยุกต์ร่วมในการจัดโปรแกรมเนื่องจากแรงสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่มีผลกระทบต่อกระบวนการคิดและพฤติกรรมของตัวบุคคล อันเป็นสิ่งที่ตัวบุคคลได้รับจากบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมหรือหน่วยงานนั้น เช่น การช่วยเหลือสนับสนุนในด้านการให้คำแนะนำปรึกษาหรือให้ข้อมูลต่างๆ หรือการช่วยเหลือสนับสนุนด้านวัสดุสิ่งของ เป็นต้น เพื่อจะช่วยเหลือสนับสนุนให้บุคคลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้พนักงานเก็บขยะ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ เกิดพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย และมีคุณภาพชีวิตที่ดีและทำงานได้อย่างปลอดภัยต่อไป คำถามการวิจัยครั้งนี้คือผลของโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยของพนักงานเก็บขยะ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นอย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยของพนักงานเก็บขยะ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ

วัสดุและวิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นพนักงานจ้างทั่วไป สังกัดกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ ประกอบด้วย พนักงานขับเครื่องจักรกลขนาดเบา จำนวน 10 คน และ พนักงานเก็บขยะ จำนวน 36 คน รวมจำนวน 46 คน

การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัด ก่อน-หลัง (pretest–posttest one group design)⁽⁶⁾

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงาน ส่วนที่ 2 แบบวัดการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ส่วนที่ 3 แบบวัดการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ส่วนที่ 4 แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ส่วนที่ 5 แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย และส่วนที่ 6 แบบวัดการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย

เครื่องมือที่ใช้การทดลอง คือ โปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมโดยประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย 6 กิจกรรม จัดโปรแกรมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 60 นาทีรวมทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 “รู้จักฉัน รู้จักเธอ” กิจกรรมที่ 1 ใช้เวลาประมาณ 60 นาที 1)ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับผู้เข้าร่วมการทดลอง โดยการแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ชี้แจงระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม เปิดโอกาสให้ซักถาม ใช้เวลาประมาณ 15 นาที 2)ให้ผู้เข้าร่วมการทดลอง ทำแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ก่อนเข้าร่วมการทดลอง (Pre-test) ใช้เวลาประมาณ 15 นาที จากนั้นนำผู้เข้าร่วมการทดลองเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นการประเมินอันตรายต่อสุขภาพ ดำเนินการสนทนาเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ใช้เวลาประมาณ 60 นาที โดยมีกิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมที่ 2 ใช้เวลาประมาณ 60 นาที ดังนี้ 1)กิจกรรมการทดสอบความรู้เบื้องต้นของความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยด้วยการถาม-ตอบ แบบปากเปล่า โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแข่งขันกันตอบสลับไปมา 2)กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย โดยการบรรยายประกอบสื่อ โดยใช้ Power point 3)กิจกรรมเล่าประสบการณ์ในการทำงานแล้วเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยมีวิธีการแก้ไขปัญหามีข้อเสนอแนะอย่างไร

สัปดาห์ที่ 2 “อันตรายเกิดขึ้นได้ จากการเก็บขยะ” กิจกรรมที่ 3 ใช้เวลาประมาณ 60 นาที โดยการบรรยายประกอบสื่อ VDO และ power point นำเสนอร่วมกับการให้ชมวิดีโอ เป็นสร้างการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย โดยมีกิจกรรม ดังนี้ 1)ให้ดูรูปภาพอันตรายเกี่ยวกับอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย และให้ออกมาเล่าประสบการณ์การทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย 2) ตัวต้นแบบด้านบวก ออกมาเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยจากการสวมอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ช่วยลดความรุนแรงเมื่อเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย และตัวต้นแบบด้านลบเมื่อไม่ป้องกันตนเอง ทำให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยเหมาะสม

สัปดาห์ที่ 3 “รู้ไว้ จะได้ไม่เสี่ยง” กิจกรรมที่ 4 ใช้เวลาประมาณ 60 นาที โดยทำให้ดูรูปภาพอันตรายเกี่ยวกับอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย เป็นการสร้างรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุโดยมีกิจกรรม ดังนี้ 1) การบรรยาย เกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย 2) กิจกรรมสร้างละคร จำลองเหตุการณ์อันจะทำให้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย โดยให้แต่ละทีแสดงบทบาทสมมติ มีการสื่อสารที่เน้นการชี้แจงเพื่อทำให้เกิดความเชื่อ หรือรู้สึก ว่าตนเองกำลังตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่ออันตรายประโยชน์ของกิจกรรม ทำให้ผู้เข้าร่วมการทดลองเกิดความเชื่อในความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย และจะเกิดปัญหาสุขภาพตามมา จะมีผลต่อความตั้งใจและมีอิทธิพลที่จะทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม

สัปดาห์ที่ 4 “สวมใส่ง่าย ปลอดภัยแน่นอน” กิจกรรมที่ 5 ใช้เวลาประมาณ 60 นาที 1) บรรยาย ประกอบสื่อ โดยใช้สื่อ power point เรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย และการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย 2) ให้ผู้เข้าร่วมการทดลองฝึกปฏิบัติการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล 3) กิจกรรมสอนการล้างมือ 7 ขั้นตอน เป็นการทำความสะอาดมือ เพื่อสร้างสุขอนามัยที่ดี และเป็นเกราะป้องกันป้องกันเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย

สัปดาห์ที่ 5 “ส่งความห่วงใย กำลังใจให้กัน” ขั้นตอนที่ 3 การติดตามและการส่งเสริมให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย โดยมีกิจกรรม ด้วยการใช้ สมาร์ทโฟนสอบถาม โดยการศึกษาวิจัยใช้ แอปพลิเคชัน “ไลน์” ในการสอบถามปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตัวหลังเข้าร่วมการทดลอง วันละ 1 ครั้ง และเสริมแรงจูงใจ ย้ำเตือนในการปฏิบัติตัวเพื่อเน้นให้เห็นข้อดีของพฤติกรรมในการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย

กิจกรรมที่ 6 ใช้เวลาประมาณ 30 นาที ทำแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย หลังการเข้าร่วมการทดลอง (Post-test)

การแรงสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมในการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ประกอบด้วย การได้รับแรงสนับสนุนจากหน่วยงาน นโยบาย, การรับรู้ด้านข่าวสารการป้องกันอุบัติเหตุจากการเก็บขยะ, คำแนะนำจากผู้วิจัย/เพื่อนร่วมงาน/ ผู้บังคับบัญชา, การได้รับการอบรม ว่าผู้อบรมเคยได้รับความรู้ประมาณ ราว 15-20 นาที จากคนรอบข้างหรือคนใกล้ชิด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผลการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ปรากฏว่าค่าถามข้อที่ผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 0.89 จากนั้นการวัดความเชื่อมั่นหรือความสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.859

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โครงการวิจัยนี้ได้ส่งพิจารณาจริยธรรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2563 ได้รับอนุมัติวันที่ 13 สิงหาคม 2563 หนังสือรับรองจริยธรรมเลขที่ COE No. COE63/149 และได้รับอนุญาตจากเทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการพิทักษ์สิทธิของอาสาสมัครผู้รับการวิจัย โดยมีการเคารพ

ศักดิ์ศรีและสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย โดยการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของอาสาสมัครผู้รับการวิจัยว่าจะยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยหรือไม่ สามารถยุติการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลาและจะไม่มีผลใด ๆ ข้อมูลที่ได้จะถูกปิดเป็นความลับ หากมีข้อสงสัยสามารถสอบถามผู้วิจัยได้ตลอดเวลา

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว มาตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้น นำข้อมูลมา วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยก่อนและหลังทดลองกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน ด้วย Paired Samples t-test โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นในการทดสอบทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ เท่ากับ .05

ผลการศึกษา

นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย สอง ประเด็นดังนี้ประเด็นแรก ข้อมูลส่วนบุคคล การรับรู้ความรู้แรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย และการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ 95.70 มีอายุระหว่าง 36-44 ปี ร้อยละ 34.80 ตำแหน่งงาน เป็นพนักงานเก็บขยะ ร้อยละ 78.30 มีประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี ร้อยละ 60.90 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (n=46)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	44	95.70
หญิง	2	4.30
อายุ		
18-26 ปี	6	13.00
27-35 ปี	7	15.20
36-44 ปี	16	34.80
45-53 ปี	12	26.10
54-60 ปี	5	10.90
อายุเฉลี่ย 39.5 ปี อายุสูงสุด 60 ปี อายุน้อยสุด 19 ปี		
ตำแหน่งงาน		
พนักงานขับเครื่องจักรกลขนาดเบา	10	21.70
พนักงานเก็บขยะ	36	78.30
ประสบการณ์การทำงาน(ปี)		
1-5 ปี	28	60.90
6-10 ปี	11	23.90
มากกว่า10 ปีขึ้นไป	7	15.20
ค่าเฉลี่ย ประสบการณ์ทำงาน 6.5 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.65 สูงสุด 25 ปี น้อยสุด 1 ปี		

ด้านการรับรู้ความรุนแรงการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ก่อนทดลอง การรับรู้ระดับดี ร้อยละ 56.50 หลังทดลอง อยู่ในระดับดี ร้อยละ 82.60 เช่นกัน ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ก่อนทดลอง อยู่ในระดับพอใช้ ร้อยละ 60.90 หลังทดลอง อยู่ในระดับดี ร้อยละ 82.60 ด้านพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย ก่อนทดลอง การรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 71.70 หลังทดลอง อยู่ในระดับดี ร้อยละ 67.40 ด้านการสนับสนุนทางสังคม การป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย อยู่ในระดับดี ร้อยละ 56.50 หลังทดลอง อยู่ในระดับดี ร้อยละ 71.70 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามระดับคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง พฤติกรรมการป้องกัน และการสนับสนุนทางสังคมในการป้องกัน (n=46)

การรับรู้และพฤติกรรม	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
	ดี	ปานกลาง	น้อย	ดี	ปานกลาง	น้อย
การรับรู้ความรุนแรงของ การเกิดอุบัติเหตุ	26(56.50)	20(43.50)	-	45(97.80)	1(2.20)	-
การรับรู้โอกาสเสี่ยงการ เกิดอุบัติเหตุ	18 (39.10)	28 (60.90)		38 (82.6)	8 (17.4)	
พฤติกรรมกรรมการป้องกัน อุบัติเหตุ	13 (28.30)	33 (71.70)		31 (67.40)	15 (32.60)	
การสนับสนุนทางสังคมใน การป้องกันอุบัติเหตุ	26 (56.5)	20 (43.5)		33 (71.7)	13 (28.3)	

การเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย พบว่า ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาไม่เคยได้รับอุบัติเหตุทุกประเภทจากการทำงาน ร้อยละ 58.70 จำนวนครั้งที่ได้รับอุบัติเหตุ 1-5 ครั้ง ร้อยละ 73.70 เคยได้รับอุบัติเหตุจากการเก็บขยะขึ้นรุนแรงจนถึงต้องหยุดงาน ร้อยละ 73.68 โดยเกิดจาก วัตถุบาด/ทิ่มแทง ร้อยละ 26.32 วัตถุหล่นทับ ร้อยละ 5.26 หกล้ม ลื่นล้ม ร้อยละ 5.26 รดชน/เฉี่ยว ร้อยละ 5.26 วัตถุกระเด็นเข้าตา ร้อยละ 5.26 และอื่น ๆ (โดนน้ำกรด) ร้อยละ 5.26 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละ การเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย (n=46)

การเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย	จำนวน	ร้อยละ
1. ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาไม่เคยได้รับอุบัติเหตุทุกประเภทจากการทำงาน		
ไม่เคย	27	58.70
เคย โปรดระบุจำนวนครั้งที่ได้รับอุบัติเหตุ (โปรดตอบข้อ 2 และ 3 ต่อ)	19	41.30
1-5 ครั้ง	14	73.68
6-10 ครั้ง	3	15.79
มากกว่า 10 ครั้ง	2	10.53

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละ การเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย (n=46)(ต่อ)

การเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย	จำนวน	ร้อยละ
2. ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับอุบัติเหตุจากการเก็บขยะขั้นรุนแรงจนถึงต้องหยุดงาน		
ไม่เคย	5	26.32
เคย โปรดระบุจำนวนครั้งที่ได้รับ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	14	73.68
วัตถุบาด/ทิ่มแทง	5	26.32
วัตถุหล่นทับ	1	5.26
หกล้ม ลื่นล้ม	1	5.26
รถชน/เฉี่ยว	1	5.26
วัตถุกระเด็นเข้าตา	1	5.26
อื่นๆ ระบุ โดนน้ำกรด	1	5.26
3. สาเหตุที่ทำให้ท่านเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานเก็บขยะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การทำงานไม่ถูกวิธี	8	42.11
ความประมาทเหม่อลอย	6	31.58
ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ	1	5.26
ไม่ใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล	4	21.05
ทำงานโดยที่สภาพร่างกายและจิตใจไม่พร้อม	1	5.26
อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลไม่เหมาะสมกับงาน	3	15.79

นำเสนอประเด็นที่สอง นำเสนอผลของโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยของพนักงานเก็บขยะ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ภายหลังจากดำเนินการทดลอง ประชากร มีคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรงการเกิดอุบัติเหตุ ก่อนดำเนินการ ($\bar{X}$ =31.13) หลังดำเนินการ ($\bar{X}$ =33.67) การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุ ก่อนดำเนินการ ($\bar{X}$ =29.63) หลังดำเนินการ ($\bar{X}$ =33.17) และพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุก่อนดำเนินการ ($\bar{X}$ =29.02) หลังดำเนินการ ($\bar{X}$ =32.67) สูงกว่าก่อนทดลองแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ย การรับรู้ความรุนแรงการเกิดอุบัติเหตุ การรับรู้โอกาสเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ ก่อน และหลังดำเนินการ

พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ	จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
การรับรู้ในความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุ					
ก่อนทดลอง	46	31.13	2.79	-6.01	0.001***
หลังการทดลอง	46	33.67	2.50		
การรับรู้โอกาสเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุ					
ก่อนทดลอง	46	29.63	2.75	-8.60	0.001***
หลังการทดลอง	46	33.17	3.41		
พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุ					
ก่อนทดลอง	46	29.02	3.32	-8.05	0.001***
หลังการทดลอง	46	32.67	3.76		

*** p-value < 0.001

วิจารณ์

เมื่อสิ้นสุดการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยของพนักงานเก็บขยะ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการของพนักงานเก็บขยะเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ พบว่า 1) หลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ พนักงานมีการรับรู้ต่อพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับ นพรัตน์ เทียงคำดี⁽⁷⁾ ที่ว่า ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุการได้รับอุปกรณ์ ป้องกันอันตรายจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.05) สอดคล้องกับ ศุภวรรณ รัตนภิรมย์⁽⁸⁾ ที่ว่า ปัจจัยอื่นที่ช่วยส่งเสริมผลกดัน หรือสนับสนุนให้ปฏิบัติงานด้วยความปลอดภัย ได้แก่ การมีแรงจูงใจในการทำงานของตัวพนักงานเองการดำเนินงานด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่องของบริษัท การสื่อสารด้านความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอและปัจจัยเรื่องสภาพแวดล้อมในการทำงานที่น่าอยู่และเป็นระเบียบ สอดคล้องกับ สุปรีดี เตชะ⁽⁹⁾ ที่ว่า หลังการทดลอง ใช้โปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลมีพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายเป็นประจำ 2) เมื่อเข้าร่วมโปรแกรมฯ ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรม การป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยสูงกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง สอดคล้องกับเฟื่องฟ้า รัตนาคณหุตานนท์ และ นาดยา ดวงประทุม⁽¹⁰⁾ ที่ว่าการสนับสนุนทางสังคม จากบุคคลในครอบครัว เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ชญาดา พูลศรี และคณะ⁽¹¹⁾ ที่ว่าปัจจัยสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยเสริม คือ การได้รับการสนับสนุน จากเพื่อนร่วมงาน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผลของโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยของพนักงานเก็บขยะดังกล่าว สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของพนักงานเก็บขยะได้จริง ช่วยทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับหลักความปลอดภัยในการทำงาน ความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงาน การดูแลตนเอง ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นแรงกระตุ้นให้ใช้อุปกรณ์อย่างถูกต้องเพื่อป้องกันตนเองขณะปฏิบัติงาน ทำให้ผู้เข้าร่วมการทดลอง เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม ช่วยลดการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้เป็นอย่างดี ข้อเสนอแนะจากการวิจัยประการแรกจากการศึกษาวิจัยพบว่า ผลของโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมในการดำเนินกิจกรรม ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม ช่วยให้พนักงานจัดเก็บขยะ มีการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุและการป้องกันตนเองที่ถูกต้อง ตลอดจนส่งเสริมให้พนักงานควรมีความระมัดระวัง ขณะปฏิบัติหน้าที่มากยิ่งขึ้น และควรให้ความสำคัญในการป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ดังนั้นควรนำความรู้ไปใช้ในเทศบาลที่รับผิดชอบต่อการจัดเก็บขยะในพื้นที่ หรือพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ประการที่สอง การเลือกใช้สื่อและทฤษฎีที่เหมาะสม จะส่งผลให้สามารถส่งเสริมการได้รับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ และตระหนักถึงการดูแลสุขภาพของตนเองได้ และ ประการที่สามระหว่างทดลองผู้วิจัยได้ดำเนินการแนะนำตามขั้นตอนการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจากการเก็บขยะ รวมถึงดำเนินการสาธิตแนะนำ การป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอย เป็นรายบุคคลมีการสอบถาม ดำเนินการสาธิตจนทำให้ผู้อบรมมีความเข้าใจ ดังนั้นทำให้การวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี การศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบว่าผลของโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการทำงานป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยของพนักงานเก็บขยะ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ สามารถเพิ่มการรับรู้ต่อพฤติกรรมการทำงานป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะมูลฝอยของพนักงานเก็บขยะ เทศบาลเมืองแพรกษาใหม่ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ผลในการปฏิบัติอย่างชัดเจน ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป จึงควรนำผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้กับจังหวัด อื่น ๆ เพื่อขยายผลการศึกษาเพิ่มเติมรวมถึงสามารถส่งเสริมและแก้ไขปัญหากการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจัดเก็บขยะในต่างพื้นที่ต่อไป และการศึกษานี้ผู้วิจัยศึกษาเพียงกลุ่มทดลองเพียงกลุ่มเดียว ควรศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมร่วมด้วยเพื่อให้ผลการศึกษาที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. วินัย วีระวัฒนานนท์. สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม: การย้อนอดีตรากหญ้าสู่ภาวะโลกร้อน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2553.
2. กรมควบคุมมลพิษ. สถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ, 2557.
3. ศิริศักดิ์ สุนทรไชย, และ วรณวดี พูลพอกสิน. การส่งเสริมสุขภาพอนามัยและสภาวะแวดล้อมของแรงงานค้าขายและแรงงานที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2548.

4. กรมควบคุมมลพิษ. รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2562. กรมควบคุม มลพิษ, กรุงเทพฯ, 2562.
5. Rogers RW. Cognitive and psychological processes in fear appeals and attitude change: A revised theory of protection motivation. Social psychophysiology: A sourcebook 1983.
6. Fitz-Gibbon CT, Morris LL. How to design a program evaluation. New Berry Park CA, 1987.
7. นพรัตน์ เทียงคำดี. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วารสารพยาบาลสาธารณสุข, 2556; 29(1): 43-55.
8. ศุภวรรณ รัตนภิรมย์. พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการกลุ่มบริษัทบีเอเอสเอฟในประเทศไทย. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ, 2559; 9(34):6-9.
9. สุปรีดี เตชา. ประสิทธิภาพของโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลในพนักงานเก็บขยะมูลฝอย เทศบาลตำบลบางเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารควบคุมโรค, 2561; 44(1): 33-37.
10. เพ็ญฟ้า รัตนาคณหุตานนท์, และนัตยา ดวงประทุม. การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการป้องกันโรคและอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 2562;5(2): 2-20.
11. ชญาดา พูลศรี, ลักษณะ เหล่าเกียรติ, และ เพ็ญศรี วัจนละญาณ. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพพนักงานเก็บขยะ เทศบาลนครพิษณุโลก. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ, 2562; 13(3): 1-12.